



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

# АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

**Збірник матеріалів**

**XXVIII підсумкової науково-практичної  
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 350

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

**Редакційна колегія:**

*Голова* Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

*Члени редколегії* Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;  
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;  
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;  
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;  
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;  
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;  
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;  
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;  
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;  
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;  
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;  
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

*Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.*

© Маріупольський державний університет, 2026

# **ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

## **СЕКЦІЯ «ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО»**

Балабанова Наталя,  
кандидат наук з державного управління, доцент,  
в.о. завідувача кафедри економіки та міжнародних економічних відносин  
Маріупольський державний університет

### **ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ**

Повномасштабна війна стала потужним дестабілізуючим чинником для зовнішньої торгівлі України, зумовивши руйнування виробничо-логістичної інфраструктури, зміну географічної та товарної структури торговельних потоків, зростання зовнішньоторговельних ризиків і посилення макрофінансової вразливості держави.

Зовнішня торгівля є однією з базових складових функціонування відкритої економіки та важливим чинником забезпечення економічної безпеки держави. Для України, економіка якої історично характеризується високим рівнем відкритості, значною експортною орієнтацією та залежністю від імпорту критично важливих товарів, стабільність зовнішньоторговельних процесів має системне значення для макрофінансової рівноваги, валютної стійкості та бюджетної спроможності.

Повномасштабна війна РФ проти України стала безпрецедентним шоком для зовнішньоторговельної системи країни. Руйнування виробничих потужностей і транспортної інфраструктури, блокування морських портів, зростання воєнних і логістичних ризиків, а також загальна невизначеність для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності призвели до різкого скорочення обсягів експорту й імпорту у 2022 році та поглиблення зовнішньоторговельних дисбалансів (*Державна служба статистики України, 2023*).

У 2023–2024 роках відбулися поступові адаптаційні процеси, пов'язані з переорієнтацією зовнішньоторговельних потоків на ринок Європейського Союзу, упровадженням автономних торговельних заходів з боку ЄС та розвитком альтернативних

логістичних маршрутів (*Міністерство економіки України, 2025; Eurostat, 2025*). У цих умовах зовнішня торгівля набула нового значення як інструмент підтримки економічної стійкості та ключовий фактор забезпечення економічної безпеки держави.

У сучасних наукових підходах економічна безпека трактується як здатність національної економіки забезпечувати стале функціонування, відтворення ресурсного потенціалу та захист від внутрішніх і зовнішніх загроз. Однією з ключових складових економічної безпеки є зовнішньоекономічна безпека, центральним елементом якої виступає зовнішня торгівля. Зовнішньоторговельні процеси впливають на економічну безпеку через формування валютних надходжень, стан платіжного балансу, доступ до критичного імпорту, рівень бюджетних доходів і забезпечення продовольчої та енергетичної безпеки. У мирний період ці взаємозв'язки мають відносно стабільний характер, однак в умовах війни вони істотно посилюються, оскільки будь-які порушення торговельних потоків швидко транслюються у макроекономічні та соціальні ризики (*Національний банк України, 2025*).

Однією з найсуттєвіших змін у зовнішній торгівлі України стала переорієнтація на ринок Європейського Союзу. Втрата або обмеження традиційних ринків збуту, ускладнення торгівлі з країнами, розташованими за межами ЄС, а також спрощення доступу до європейського ринку зумовили зростання частки ЄС у загальному обсязі зовнішньої торгівлі України. За даними Міністерства економіки України, у 2023 році частка торгівлі товарами з Європейським Союзом перевищила половину загального обсягу зовнішньої торгівлі України, а у 2024 році залишалася домінуючою (*Міністерство економіки України, 2025*). Європейська статистика також підтверджує зростання двосторонніх торговельних потоків між Україною та ЄС у воєнний період (*Eurostat, 2025*).

З одного боку, така переорієнтація сприяє поглибленню економічної інтеграції України з ЄС та підвищує передбачуваність торговельного режиму. З іншого боку, надмірна концентрація зовнішньої торгівлі на одному напрямі формує додаткові ризики з позицій економічної безпеки, зокрема чутливість до змін регуляторної політики та політичних рішень партнерів.

Війна трансформувала логістику з технічного елементу торгівлі у ключовий фактор її можливості. Блокування морських портів, руйнування транспортної інфраструктури та переважання західних прикордонних переходів зумовили різке зростання витрат на транспортування та зниження конкурентоспроможності українського експорту. У відповідь на ці виклики було активізовано використання альтернативних маршрутів, зокрема залізничних і автомобільних перевезень через країни ЄС, дунайських портів, а також чорноморського коридору. За оцінками Світового банку, розвиток альтернативної логістики у 2023–2024 роках

став критично важливим чинником часткового відновлення зовнішньоторговельних потоків України (*World Bank, 2025*).

Воєнні дії також вплинули на товарну структуру зовнішньої торгівлі. Скорочення промислового виробництва, пошкодження енергетичної інфраструктури та зростання витрат призвели до зменшення експорту продукції з високою енергоємністю та збереження домінуючої ролі аграрного експорту як основного джерела валютних надходжень. Така структура, з одного боку, дозволила підтримати експортний потенціал у кризових умовах, а з іншого — поглибила сировинну спрямованість зовнішньої торгівлі, що знижує її стійкість до цінових коливань на світових ринках.

Трансформація зовнішньої торгівлі безпосередньо відображається на стані платіжного балансу та валютної стабільності. За даними Національного банку України, у 2024 році дефіцит зовнішньої торгівлі товарами і послугами залишався значним, що обумовлювало високу залежність економіки від міжнародної фінансової допомоги та зовнішніх запозичень (*Національний банк України, 2025*). Зовнішня торгівля також має суттєвий вплив на фіскальну безпеку. Зміна обсягів і структури імпорту визначає надходження податку на додану вартість та митних платежів, тоді як експортні галузі формують податкову базу для бюджету в умовах скорочення внутрішнього виробництва.

Окрему роль відіграє зовнішня торгівля у забезпеченні продовольчої та енергетичної безпеки. Аграрний експорт залишається стратегічно важливим не лише для економіки України, але й для глобальної продовольчої системи, тоді як імпорт енергоносіїв і обладнання є критичним для підтримки функціонування економіки та процесів відновлення.

Повномасштабна війна зумовила глибоку трансформацію зовнішньої торгівлі України, що проявилася у зміні географічної орієнтації торговельних потоків, логістичній перебудові та структурних зрушеннях товарного експорту й імпорту. Ці процеси мають комплексний вплив на економічну безпеку держави через валютні, фіскальні, логістичні та структурні канали. Переорієнтація на ринок Європейського Союзу та розвиток альтернативних логістичних маршрутів дозволили частково компенсувати втрати від воєнного шоку, однак водночас сформували нові ризики концентрації та залежності. У цьому контексті посилення зовнішньоторговельної стійкості України має розглядатися як один із пріоритетних напрямів забезпечення економічної безпеки, що потребує поєднання торговельної, інфраструктурної та структурної економічної політики.

## Література

1. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами у 2022 році: статистичний бюлетень. Київ, 2023. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2026).
2. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами у 2023 році: статистична інформація. Київ, 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2026).
3. Міністерство економіки України. Торговельно-економічні відносини між Україною та Європейським Союзом: поточний стан та тенденції. Аналітичний бюлетень. Київ, 2025. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2026).
4. Національний банк України. Платіжний баланс України за 2024 рік. Київ, 2025. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2026).
5. Національний банк України. Зовнішній сектор економіки України: аналітичний огляд. Київ, 2025. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 15.01.2026).
6. Eurostat. EU trade with Ukraine – latest developments. Luxembourg, 2025. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 15.01.2026).
7. Eurostat. Trade in goods between the EU and Ukraine in 2024. News articles. Luxembourg, 2025. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 15.01.2026).
8. World Bank. Ukraine's Transport and Logistics System: Recent Developments and Challenges. Washington, DC, 2025. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 15.01.2026).

Беззубченко Ольга,  
кандидат економічних наук, доцент,  
кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,  
Маріупольський державний університет

## **ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ «ДЕРИЗИКУВАННЯ»**

Економічна безпека Європейського Союзу в умовах політики “de-risking” є одним із ключових векторів трансформації економічної та безпекової політики ЄС у 2020-х роках. Політика зниження ризиків спрямована не на ізоляцію, а на переосмислення ступеня